

Stát soukromé vysoké školy potřebuje

Dámy a pánové,

letos uplyne pětadvacet let od okamžiku, kdy český stát změnil zákon o vysokých školách a pod heslem **diverzifikace** vysokého školství umožnil vznik soukromých subjektů ve sféře do té doby bytostně státní a veřejné. Stát nás, soukromé vysoké školy, totiž potřeboval. Ve společnosti byla v té době velká poptávka po vysokoškolském vzdělání a Československo patřilo v Evropě k zemím s nejnižším procentem vysokoškolsky vzdělaných lidí a o vysokoškolské vzdělání i při zaměstnání byla velká poptávka. A navíc, zákonodárci před pětadvaceti lety viděli ve vzniku konkurence uvnitř vysokého školství hluboký smysl. Nyní se připravuje další novela zákona o vysokých školách, která, zdá se, přinese „nové“ heslo – **regulace** soukromých vysokých škol. Možná ještě větší, než jaká platí dnes.

Jistě by bylo zajímavé vyhodnotit, jak se od roku 1990 vyvíjely veřejné vysoké školy. Jak se rozšiřoval počet fakult, kolik na nich studovalo studentů, jaké měly obory/studijní programy, jak si vedly v rozvoji vědy a výzkumu, kolik na nich pracovalo akademických a vědeckých pracovníků a jak se vyvíjely jejich platy. Zda jejich výkony odpovídaly státní strategii a očekáváním a zda vynakládaly stovky miliard od daňových poplatníků dostatečně efektivně. To mně nepřísluší. Chci však zdůraznit, že soukromé vysoké školy **nedostávaly a nedostávají žádné peníze ze státního rozpočtu**. Mají jen ty finanční prostředky, které získají svojí činností. Musely se samy vypořádat i s neskutečně navýšenými cenami energií, a dokonce jako jediný segment byly vyřazeny z Národního plánu obnovy (na rozdíl od ostatních soukromých institucí, firem a organizací). **Nebylo to diskriminující?** Možná si ani neuvědomujeme, že za dobu svojí existence ušetřily soukromé vysoké školy jen na dotacích na studenta ze státního rozpočtu přibližně **50 miliard Kč**. Vzhledem k částkám, které plynou každoročně do oblasti veřejného vysokého školství, se může tato suma zdát zanedbatelnou. Já si to nemyslím. Vysoké školy musí připravit vzdělanostní úroveň obyvatelstva tak, aby i za 10, 20 let byla ČR konkurenceschopná ve světě. Jsem přesvědčená, že státní rozpočet nikdy nebude mít takové prostředky, aby sám ufinancoval přípravu kvalitních vysokoškoláků v celém spektru studijních programů a oborů. I do budoucna bude proto SVŠ potřebovat, neboť ty se financují samy. Zaslouží si proto respekt.

Dovolte mi nyní zmínit několik mýtů, které o SVŠ kolují.

Mýtus první: Soukromé vysoké školy konkurují veřejným vysokým školám

Trpíme zlozvykem házet všechny české soukromé vysoké školy do jednoho hrubého pytle a dávat jim nálepku „továren na diplomy“. Tím argumentovali při schvalování zákona před pětadvaceti lety v Poslanecké sněmovně komunisté. Kdo tuto argumentaci přebírá, ponechávám Vaší laskavé úvaze. Trpíme zlozvykem obdobně házet do jednoho hrubého pytle všechny české veřejné vysoké školy a přenášet na ně historickou aureolu třeba Karlovy univerzity.

Tolik první mýtus. A jaká je skutečnost?

Na jedné straně jsou **kvalitní** soukromé a kvalitní veřejné vysoké školy, které svým způsobem soupeří mezi sebou. Na straně druhé pak stojí **nekvalitní** soukromé a nekvalitní veřejné vysoké školy. Pro **kvalitní** soukromou vysokou školu **nepředstavuje nekvalitní** veřejná vysoká škola konkurenci. Já se považuji po celých 24 let za představitelku kvalitní soukromé vysoké školy. A právě o **kvalitních soukromých vysokých školách chci hovořit**.

Mýtus druhý: Soukromé vysoké školy jsou byznys

Ano, jsme byznys. A netajíme se tím. Předmětem našeho podnikání ale není polygrafie. Nejsme placeni za tisk diplomů a titulů. To je druhý mýtus. A jaká je skutečnost?

Jsme byznys. Jsme tvrdý byznys, který tvrdě vyrábí lidský kapitál. Tak jako není zadarmo auto nebo operace oka, není – a nesmí být – zadarmo ani lidský kapitál.

Rozdíl je v tom, že výroba lidského kapitálu na veřejných vysokých školách je financována z peněz daňových poplatníků, zatímco výroba lidského kapitálu na soukromých vysokých školách je financována přímo jejich nositeli, tedy studenty. Neboli: my, **kvalitní** soukromé vysoké školy **máme** pozitivní externality pro společnost. Na rozdíl od veřejných vysokých škol za tyto externality nedostáváme žádné dotace ze státního rozpočtu a získat granty na výzkumnou činnost je téměř z říše snů.

Velmi mě proto mrzí, jak málo připomínají veřejné vysoké školy svým studentům, že jejich vzdělání platí všichni občané této země – ať chudí, nebo bohatí.

Ano, jsme byznys. Ale jsme společensky odpovědný byznys, vznikli jsme jako společenský byznys, a byli jsme tedy společensky odpovědným byznysem ještě dříve, než se to stalo moderním.

Mýtus třetí: Soukromé vysoké školy jsou nekvalitní

Některé vysoké školy jsou, bohužel, nekvalitní. Své **bohatě medializované kauzy** měly některé soukromé vysoké školy. A své o něco méně medializované kauzy mají také veřejné vysoké školy - Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni počínaje a Provozně-ekonomickou fakultou Mendelovy univerzity v Brně konče.

Kvalitní soukromé vysoké školy tyto kauzy trápit nemusí. Nekvalitní soukromé a nekvalitní veřejné vysoké školy, které nevyrábějí lidský kapitál, ale obrazně řečeno „tisknou diplomy“, nejsou a nebudou naší konkurencí. Konkurují si pouze a jen mezi sebou navzájem.

Zároveň, pokud někdo pochybuje o úrovni standardů soukromých vysokých škol, musí se podívat na kvalitu akreditačních procesů, které jsou jednotné a které má v rukou Národní akreditační úřad.

Na rozdíl od veřejných vysokých škol jsme my, kvalitní soukromé vysoké školy, v jednom znevýhodnění. Nejsme součástí žádných meziuniverzitních bratrstev, nefungují mezi námi žádné půjčky na oplátku, žádné staré účty.

Pokud se neustále vedou genderové diskuse o postavení ženy ve společnosti a na trhu práce, pokud se stále dokola opakuje, že žena, která se chce dostat do vysokého postavení, musí být mnohem schopnější, pracovitější a výkonnější než muž, pak věřte, že totéž, stonásobně zesíleno, platí pro soukromou vysokou školu. Seběmenší chybu nezahradí stará známost. Seběmenší nedokonalost nelze vyměnit za podporu jiného oboru domovské školy hodnotitele.

Kvalitní soukromá škola působí na trhu. Trhu sice striktně regulovaném, ale přece jen stále ještě trhu. A prosadit se proto může jen **svou kvalitou**.

Uznáváme pojmy - Atraktivita, relevance a akademická svoboda

S kvalitními soukromými vysokými školami souvisí i **relevance**. Jsme relevantní a víme to o sobě. Podívejte se, kde pracují naši absolventi a jaké je jejich uplatnění.

Jsme **atraktivní**. A pokud říkám, že studium u nás není zadarmo, pak nemám na mysli jen výši školného, ale především míru úsilí, kterou musí student při výrobě svého vlastního lidského kapitálu vynaložit.

K tomu, že jsme atraktivní, ale patří ještě jeden atribut: **akademická svoboda**. Student není sněhová vločka. Student nesmí žít během studia ve věži ze slonoviny, kde jej nemůže

ovanout jiný než jeden jediný, přesně vymezený vánek momentálně populárních idejí. Student se musí učit porovnávat, hodnotit, vážit a měřit všechny informace, musí se učit vytvářet si vlastní kritéria práce s daty. Nesmí strávit celé studium v chráněné dílně jediných prefabrikovaných dat a informací, musí se učit kriticky myslet. A student by měl vědět, že jeho konkurenti nerostou v programu ERASMUS, ale na vysokých školách v Číně, Indii nebo Jižní Koreji.

Nezapomínáme na to, že jsme zdělili starobylé výsostné právo akademické svobody: svobody vědy a svobody výzkumu. Svobody zveřejňování jejich výsledků a svobody výuky. Svobody otevřenosti různým názorům a vědeckým metodám a svobody volby. A v neposlední řadě svobody vyjadřovat vlastní názory ve výuce. Pokud by na to všichni zapomněli, my na kvalitních soukromých vysokých školách na to zapomenout nesmíme.

A co říct závěrem?

Před třemi staletími napsal otec moderní ekonomie Adam Smith tato slova: „Na univerzitě oxfordské se již po mnoho let profesori placení z veřejných peněz ani nesnaží předstírat, že vyučují.“

Oxford byl a je školou veřejnou a – jak ukazují slova Adama Smithe – měl svá světlejší i svá stinnější období. Harvardova univerzita, Massachusetts Institute of Technology nebo Princeton jsou školy soukromé. Forma kvalitu evidentně nedeterminuje. Kvalitu determinují lidé, hodnoty a cíle.

Víme, že student, který platí školné, je v pozici zákazníka kupujícího lidský kapitál. Student na veřejné vysoké škole bez povinnosti školného je oproti tomu v pozici zaměstnance státu a daňových poplatníků, který lidský kapitál vyrábí.

Tomáš Baťa definoval tři druhy hodnot, které potřebujeme k jakékoli práci na světě: kapitál, vědomosti a svobodu. Jsem hrdá na to, že po téměř pětadvaceti letech výroby lidského kapitálu mohu za ty **kvalitní** soukromé vysoké školy říci: Ano, k těmto hodnotám, k hodnotám kapitálu, vědomostí a svobody, se hlásíme.

Abychom mohli svoji roli plnit, potřebujeme stabilní férové podmínky, které nám umožní operativně reagovat na měnící se potřeby současné i budoucí praxe. Musíme být puštěni do veřejné soutěže, potřebujeme dlouhodobě stabilní a jasné konkurenceschopné podmínky. Chceme znát svoje místo ve státní strategii do budoucna. Na to by připravovaná novela zákona o vysokých školách neměla zapomenout!

Lidský kapitál je soubor vlastností a charakteristik – všech znalostí, talentů, dovedností, schopností, zkušeností, inteligence, úsudků a moudrosti, které jsou specifické pro jednotlivce, ať už individuálně nebo kolektivně, tj. sdílí je s větším počtem lidí. Za lidský kapitál je považována například schopnost tesaře postavit schody. Lidský kapitál zvyšuje schopnost jedinců provozovat činnosti, které přinášejí určitou ekonomickou hodnotu. Wikipedie